

Крамар О. С.
НПУ імені М. П. Драгоманова

ЗАРУБІЖНІ КОНТАКТИ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СПОРТИВНОМУ РУСІ 1920-Х РОКІВ

З'ясовуються особливості зарубіжних контактів українських спортсменів у контексті ідейно-політичного протистояння у європейському робітничому спортивному русі 1920-х років.

Ключові слова: європейський спортивний рух, ідейно-політичне протистояння, комуністи, соціал-демократи, громадські об'єднання, Червоний Спортінтерн, Люцернський Спортінтерн, зарубіжні контакти українських спортсменів.

Крамар Александр Сергеевич, кандидат исторических наук, преподаватель кафедры истории и археологии славян НПУ имени М.П. Драгоманова

Зарубежные контакты украинских спортсменов в контексте идейно-политического противостояния в европейском спортивном движении 1920-х годов

Выясняются особенности зарубежных контактов украинских спортсменов в контексте идейно-политического противостояния в европейском рабочем спортивном движении 1920-х годов

Ключевые слова: европейское спортивное движение, идейно-политическое противостояние, коммунисты, социал-демократы, общественные объединения, Красный Спортинтерн, Люцернский Спортинтерн, зарубежные контакты украинских спортсменов.

Kramar Alexander S., candidate of historical sciences, teacher of department of history and archaeology of slavs of NPU Dragomanov's university

The Foreign contacts of the Ukrainian sportsmen in the context of ideological and political opposition in European sporting motion in the 1920th

Turn out the feature of foreign contacts of the Ukrainian sportsmen in the context of ideological and political opposition in the European worker sporting motion in the 1920th.

Keywords: European sporting motion, ideological and political opposition, communists, social democrats, public associations, Red Sportintern, Lucernian Sportintern, foreign contacts of the Ukrainian sportsmen.

Становлення громадянського суспільства в сучасній Україні відбувається в мовах подолання сформованих у тоталітарний період вітчизняної історії деформацій громадської ініціативи. З огляду на це, різнобічне вивчення та критичне засвоєння досвіду радянського минулого є актуальним не лише для вузького кола фахівців, а й широкого суспільного загалу. У поданій нижче статті здійснюється спроба осмислення особливостей здійснення зарубіжних контактів українських спортсменів в умовах, коли правлячий більшовицький режим намагався утилізувати їх потенціал для поширення і зміцнення ідейно-політичного впливу Комінтерну у європейському робітничому спортивному русі. Означена проблема досі не стала предметом спеціального наукового інтересу в сучасній українській історіографії. Якщо у сусідній Росії у 2002 році вийшла спеціальна праця присвячена міжнародним аспектам діяльності спортивних організацій СРСР у 20-х роках [1], то в Україні проблема розглядалася лише побіжно у комплексних дослідженнях з історії громадських об'єднань [12].

Супровідне політизації спортивного руху прагнення до емансипації його робітничих членів з-під "шкідливого" впливу буржуазного проводу вийшло на порядок денний європейської соціал-демократії уже на початку ХХ століть. У липні 1913 року на нараді представників робітничих спортивних спілок ключових західноєвропейських країн у Генті було ухвалено рішення про створення міжнародного профільного об'єднання при Соціалістичному інтернаціоналі. Однак у зв'язку із початком Першої світової війни, відповідна ідея не була втілена в життя. Після її завершення міжнаціональні суперечності позначалися на репрезентативності скликаного у 1919 році бельгійськими робітничими спорторганізаціями чергового "міжнародного конгресу". Лише у вересні 1920 року, за участі найчисельнішого у Європі німецького робітничого спортивного руху, у Люцерні (Швейцарія) було проведено дійсно міжнародний конгрес робітничих спортивних організацій, учасники якого репрезентували організації із 885 тисячами членів [1, с.10,21-23]. Керуючись ленінськими настановами про завоювання робітничого руху, а відтак і всіх його організаційних відгалужень, із середини, шляхом невинної пропаганди ліворадикальних ідей та відсторонення поміркованого керівництва, радянські спортивні організації звернулися до керівних органів Люцернського інтернаціоналу з проханням про вступ. Однак останній посилаючись на мілітаризованість радянського спорту відмовив, пояснивши, що не може вступати в контакт з армією. Відтак у липні 1921 року частина делегатів конгресів Комінтерну, Профінтерну та Комуністичного інтернаціоналу молоді (КІМ), що саме тривали у Москві, з ініціативи керівництва "світової партії" провела Установчий конгрес альтернативної спортивної міжнародної організації – Червоного спортивного інтернаціоналу (ЧСІ) [6, С. 106-107].

Тим часом, на контрольованих більшовиками територіях до початку 1920-х років усі незалежні від комуністичних структур, дійсно громадські, спортивні організації припинили своє існування. Розглядаючи їх, з одного боку, у контексті мілітаризації соціально близьких верств населення, а з іншого – нейтралізації впливу ворожих комуністам політичних сил, більшовики уже в часи "військового комунізму" виявили вкрай негативне ставлення до тих спортивних об'єднань, які склалися в дореволюційний час (сокільські, бойскаутські, маккабітські). Восени 1919 року Ф.Дзержинський отримав вказівку взяти під особливий контроль спортивні організації країни. Після масових перевірок спортивних організацій спецслужбами було виявлено їх недостатню лояльність до режиму, після чого – замінено керівництво Всевобучу. Його очолив М.Підвойський перед яким було поставлено завдання завершити трансформацію спортивного руху у знаряддя більшовиків, а саме: "очистити" спортивні організації від ворожих елементів та поєднати фізичне виховання з комуністичним [1, с.9, 11-12, 15]. Функціонери радянського воєнізованого спорту апріорно відкидали саму можливість існування аполітичних спортивних організацій. Україна не була винятком. У травні 1923 року офіційний орган Київського губернського "Всевобуча", губернського комітету комсомолу та ради фізичної культури, часопис "Червоний Спорт" помістив спеціальну статтю К.Мехоношина, в якій наголошувалося, що "духовне обличчя вузького спортсмена, який за своєю площадкою для змагань не бачить широкого поля класово боротьби – жалюгідний і неприйнятний в Радянській державі". Більше того, в розвитку

самодостатнього спортивного руху вбачалась загроза засиллю комуністичної партії в суспільно-політичному житті, створення реальної альтернативи маріонетковим псевдогромадським структурам. "Самостійність фізкультури, – твердив автор, – в кращому випадку призведе до небажаного відриву робітників від їхніх революційних і культурних організацій" [7, с.2].

На початку 1923 року "Всеобуч" було ліквідовано, а партійно-державний вплив у спортивному русі мав здійснюватися за допомогою Вищої ради фізкультури при Центральних виконавчих комітетах рад союзних республік. При цьому Всеросійська рада до квітня 1930 року виконувала загальносоюзні координуючі функції [1, с.12, 15]. Згідно з постановою ВУЦВК від 4 листопада 1925 року "Про Вищу, окружні та районні ради фізичної культури трудящих УСРР" ВРФК набувала статусу постійно діючого органу. Вона була забюрократизованим та мілітаризованим органом. До її складу входили по два представники наркоматів освіти та охорони здоров'я, а також Штабу Українського військового округу, по одному представнику наркоматів внутрішніх справ та праці, а також Вищої ради народного господарства (ВРНГ). Серед "громадських" організацій репрезентовані у ВРФК були профспілки, Червоний Хрест, комнезами. Окрім того, до ВРФК було введено представників харківського окружного виконавчого комітету та ЦК Комсомолу. Голова ВРФК затверджувався безпосередньо Президією ВУЦВК. До її повноважень, окрім об'єднання та загального керівництва в галузі фізичної культури усіх центральних установ, громадських організацій, входила й низка міжнародних функцій "з метою встановлення міжнародної класової солідарності та пропаганди ідей радянської фізичної культури" [10, с.23-24].

Вагома роль українського спорту у міжнародних зв'язках спортивного руху РСРС зумовлювалась його чисельністю. Так, на 1 квітня 1926 року в Україні налічувалося 500 тис. фізкультурників, тоді як у значно більшій Росії – лише 668 тис., Білорусі – 7 тис.; чехословацькій секції ЧСІ – 100 тис. осіб, французькій – 7 тис., норвезькій – 12 тис. [11, с.2]. Керівництво ЧСІ не приховувало деструктивних принципів його функціонування. У його відозвах наголошувалось, що "Червоний Спортінтерн був створений для використання пролетаріатом (у дійсності – Комінтерном) гімнастики та спорту як засобу революційної боротьби, а його секції вели енергійну боротьбу проти буржуазних гімнастичних і спортивних організацій" [3, с.1]. Як засіб завоювання провідних позицій комуністів у європейському робітничому спорті на V конгресі Комінтерну пропонувалася подвійна тактика. У країнах, де все ще не було спортивних робітничих організацій, слід було утворювати опозицію в "буржуазних об'єднаннях" із подальшим їх виокремленням у самостійні пролетарські організації. Там же, де вони існували, слід було вести більш активну діяльність, організовуючи їх на боротьбу "проти мілітаризму та війни", згуртовуючи на платформі класової боротьби. Декларативно Комінтерн виступав проти утворення самостійних комуністичних спілок в окремих країнах, натомість ставилося завдання внутрішнього завоювання робітничого спортивного руху в національному масштабі, послаблення та нейтралізації у ньому впливу поміркованих соціал-демократичних представників. Резолюцію такого ж змісту з питання про взаємини з ЛСІ ухвалив у жовтні 1924 року і III конгрес Червоного Спортінтерну [5, арк.125; 12, с.473]. Напередодні конгресу, 2 жовтня 1924 року, ЦК ЛКСМУ та ВРФК розіслано усім

губкомам ЛКСМУ та губрадам фізкультури його порядок денний та доручив вжити активних заходів для ознайомлення громадськості із розвитком робітничого спорту за кордоном на основі спеціально висланих матеріалів. Посібниками для проведення пропагандистської кампанії мала слугувати брошура члена центральних комітетів чехословацької компартії та Спортінтерну Ф.Бенака "Завдання Спортінтерну і пролетарська фізкультура", а також спеціальна стаття члена Виконавчого комітету ЧСІ В.Муха про завдання III Конгресу організації. В останній недвозначно вказувалося, що "необхідно об'єднати гімнастичні і спортивні організації усіх країн і надати руху характеру класової боротьби; в буржуазних та реформістських організаціях створити революційні осередки... використовувати пролетарську фізкультуру як основу пропаганди [5, арк.2-3].

В роботі III конгресу взяли участь представники спортивного руху радянських республік, Німеччини, Ельзас-Лотарингії, Чехословаччини, Франції, Австрії, Італії, Швейцарії, Норвегії, Швеції, Фінляндії, Естонії, Литви, Латвії, Польщі, Болгарії, Югославії, Румунії, Бельгії, Британії, Голландії, Данії. Неєвропейські держави були репрезентовані делегатами США, Канади, Уругваю та Південноафриканського Союзу [5, арк.7]. У зверненні Конгресу до світової спортивної громадськості [5, арк.115] від імені делегацій 21 країни наголошувалось: "...із засобу класової боротьби, яка служить цілям буржуазії спортивно-гімнастичні організації мають бути перетворені в один із вирішальних факторів світової боротьби робітників і найбідніших селян за встановлення пролетарського ладу". У зв'язку з цим гострої критики зазнали ідеї політичного нейтралітету спортивного руху. Наголошувалось, що "в існуючих обставинах боротьби класів не може бути "нейтральності" і "аполітичності" і в справі спортивно-гімнастичного руху трудящих", а будь-які форми співпраці із буржуазними спортивними організаціями однозначно інтерпретувалися як "зрада інтересів пролетаріату". Відтак III конгрес Червоного Спортінтерну закликав робітників "організувати класову боротьбу в галузі спорту і гімнастики і повністю відмежувались від буржуазних організацій", оскільки "єдиний згуртований фронт трудящих в спортивно-гімнастичному русі" мав цінність лише як інструмент для зміцнення усього революційного фронту для перемоги над капіталістичним світом". Гострої критики зазнало на форумі керівництво Люцернського Спортінтерну. Його очільники огульно звинувачувались у тому, що "саботують єдиний фронт і класову боротьбу робітників проти буржуазії, прагнуть порушити єдність пролетарського-гімнастичного руху" [5, арк.115].

Прагнучи максимально утилізувати пропагандистський потенціал міжнародних контактів спортивних об'єднань СРСР, керівництво Червоного Спортінтерну намагалось якнайширше залучати до зарубіжних зв'язків представників національних республік. Це мало демонструвати успіхи комуністичного режиму у вирішенні національного питання. "При надсиланні радянських команд за кордон вважати необхідним надсилати і команди національних окраїнних республік" – йшлося в резолюції президії ЧСІ [15, арк. 12]. Уже 1925 року на український спорт було покладено першу важливу міжнародну місію. Виступивши проти позиції керівництва ЛСІ, чемпіон Першої світової робітничої олімпіади – дрезденський клуб "Імені 1910 року" запросив на матч радянських футболістів. До цієї пропозиції приєдналися і інші клуби країни, переважно із Саксонії. В

ЧСІ вирішили надіслати команду від однієї із національних республік СРСР, аби продемонструвати успішність національної політики більшовиків. Втім Грузія, яка була обрана для цієї справи спочатку, виявилась не готовою і її було вирішено замінити українською командою із Харкова. Візит відбувся в атмосфері цілком прогнозованої ворожості Робітничої спортивно-гімнастичної спілки Німеччини (РСГСН) – секції ЛСІ. Ще напередодні візиту її центральне правління попередило дрезденський клуб про його ймовірне виключення з організації та заборонило іншим командам брати участь у змаганнях. Лише апеляція до прецеденту зустрічі команди з Росії та берлінського клубу в 1923 році змусила керівництво РСГСН до поступок. Матч таки відбувся [1, с.62-64]. Виправдавши побоювання РСГСН щодо політичного використання візиту, на перший же матч зі збірною Дрездена, який відбувся 25 серпня 1925 року, обидві команди прийшли з червоними прапорами, співаючи "Інтернаціонал". У Берліні спортивна делегація взяла участь у змаганнях, кошти від яких мали надійти до фонду допомоги китайським робітникам, а також на підтримку сімей членів делегацій, які приїжджали на Україну, а згодом були звільнені з роботи. Такими чином, поїздка харківських футболістів до Німеччини перетворилася на відверту політичну демонстрацію [12, с.475]. Член ЦК КПН Ф.Леш, який супроводжував українських спортсменів, з цього приводу зазначав, що "вони багато зробили для завоювання симпатій німецьких трудящих до Радянського Союзу". Обговорюючи звіт керівника радянської команди про візит до Німеччини, відповідальний за роботу в спорті секретар ВУЦВК П.Буценко також відзначив ідеологічні наслідки візиту [2, с.102]. Політичний ефект від означеного візиту був оцінений і керівництвом ЧСІ. Його Виконавчий комітет надав харківській команді звання "Першої пролетарської футбольної команди імені Червоного спортивного Інтернаціоналу" [1, с.64]. Подібним чином поводитися українські спортсмени і в Австрії, яку вони двічі відвідували наприкінці 1926 року: в жовтні – збірна українських металургів, а в листопаді – шахтарів Донбасу. Обидві команди супроводжувались відповідальними працівниками, на яких покладалась пропагандистська складова візитів. Так, перша делегація включала представника ВРФК І.Самоту, а друга – В.Хмару [9, с.18; 14, с.13]. Намагаючись вжити превентивних заходів, соціал-демократичний уряд Австрії у жовтні 1926 року вимагав, щоб перед матчами та після них не відбувалося демонстрацій. Однак усупереч таким вимогам, після матчу "гості" разом з багатотисячним натовпом вболівальників, вже традиційно для таких, візитів співали "Інтернаціонал" [12, с.475]. Тож не дивно, що, маючи відповідний досвід, чехословацький уряд не видав в'їзних віз українським футболістам, цілком обґрунтовано мотивуючи своє рішення побоюванням, що їх поїздка буде використана "в комуністичних цілях для пропаганди та агітації" [2, с.103].

Траплялися випадки, коли радянська сторона вживала відвертих провокацій, що не мали нічого спільного із спортом. Прикладом може слугувати наступний випадок. 2 грудня 1928 року в Парижі було заплановано зустріч футбольних команд УСРР та ФСТ. Уряд Франції відмовив українській команді у дозволі на в'їзд. Французька компартія використала цей провокаційний інцидент (радянська сторона зумисно не дотрималася усіх формальностей для отримання віз) для розгортання широкого скандалу та чергових звинувачень на адресу "буржуазного спорту та держави" [13, с.52]. Таким чином

головною метою акції було зовсім не успішне проведення спортивної зустрічі, а створення додаткового інформаційного приводу для пропагандистської кампанії. Крім того зусилля ЧСІ та Комінтерну спрямовувались на організацію демонстративних візитів "незгідних". Так, наприкінці вересня 1929 року було влаштовано візит до України групи із 17 австрійських спортсменів. Напередодні візиту 12 з них, члени соціал-демократичної партії Австрії, оголосили про свій демарш – розрив із Люцернським Спортінтерном, як "зрадницькою організацією" та звернулися до робітників і селян України. У газеті "Харківській пролетарій" відзначалось: "Наша подорож здійснена всупереч волі Люцернського Спортінтерну та волі соціал-демократичних вождів, ми не допустимо розбити єдність робітничого класу" [16, арк.136]. У жовтні 1929 року, у відповідь на візит австрійської команди, до Австрії було відряджено спортивну делегацію українських металургів (20 осіб) з міст Харкова, Києва, Артемівська, Донецька (тоді Сталіно) та Миколаєва. Показовим був її склад – 80% (16 осіб) склали члени партії або комсомолу. Відповідно подорож була в обов'язковому порядку погоджена із контрольованим Комінтерном Червоним Спортінтерном та партійними органами в Україні [16, арк.135].

Уже в січні 1925 року президія ЧСІ звернулася в ЦК РКП(б) із проханням надати фінансове сприяння. Відзначимо, що фінансові проблеми Червоного Спортінтерну були зумовлені, насамперед, слабкістю його членської бази та гіпертрофованістю політико-пропагандистських складових у його діяльності, які не корелювали із реальними можливостями. Основна стаття доходів організації – як громадського об'єднання – членські внески, не могли покрити обсяг витрат. Так, за підрахунками члена Виконавчого комітету ЧСІ Б.Ліске для вирішення диспропорцій необхідно було довести чисельність членів організації до 6 млн. членів [1, с.45-46]. Звісно, реальних можливостей для цього не існувало, навіть попри адміністративні методи формування членської бази в республіках СРСР. Тому вирішення фінансових проблем намагалися перекласти на радянські секції, серед яких, як уже зазначалося, українська була чи не найбільшою. З цієї метою згідно постановами ВРФК УСРР періодично проводились масові кампанії "інтернаціонального виховання", формальною метою яких мали бути популяризація завдань діяльності ЧСІ, ознайомлення українських спортсменів із питанням "єдиного фронту" у його політиці, змістом взаємин із "буржуазними" спортивними організаціями. У дійсності ж ключовим завданням, яке мали вирішити подібні кампанії, була мобілізація коштів для фінансування затратних заходів, що здійснювалися Червоним Спортінтерном: підготовка Всесвітньої спартакіади у Москві, запланованої на 1928 рік, розширення пропагандистської діяльності у спортивних організаціях за "червоним кордоном", субсидювання новостворених секцій тощо [11, с.3]. Наприклад, 29 квітня 1925 року заступник голови ВРФК та секретар ЦК ЛКСМУ Височиненко та відповідальний секретар ВРФК Прівіс розіслали губкомам та окркомам ЛКСМУ матеріали Червоного Спортінтерну та плани проведення чергової масової кампанії, у процесі якої, поряд із "ознайомленням широких верств фізкультурників і трудящих про роботу ЧСІ", необхідно було докласти максимум зусиль для мобілізації фінансових ресурсів на проведення Всесвітньої Червоної Спартакіади на території СРСР, а також дотування пропагандистської літератури ЧСІ іноземними мовами. З цієї метою на регіональному рівні по всій країні організовувались "п'ятірки" у складі представників Губради

фізкультури ЛКСМУ, окрпрофбюро, КНС, Воєнводу [5, арк.114]. Для пропаганди ідей ЧСІ Вінницька рада фізкультури в вересні 1925 року розіслала профспілкам брошури Б.Калеруса та Ф.Рейснера "Червоний інтернаціонал фізичної культури" для доповідей в робітничих клубах [4, арк.86].

У цьому контексті важливим аспектом міжнародної діяльності спорт організацій України було встановлення "шефства" над закордонними спортивними командами, які належали до секцій ЧСІ. У 1926 році керівні органи Червоного Спортінтерну визначили цей напрям пріоритетним та ініціювали встановлення "шефських зв'язків" спортивних організацій СРСР із європейськими секціями. Спеціально створену для координації відповідної діяльності комісію очолив К.Аксаміт. Уже 1 листопада 1926 року нею було розіслано циркулярний лист на місця, у якому ставилась вимога активізації міжнародної підтримки "червоного спорту" за кордоном Радянського Союзу, яка мала здійснюватися шляхом прикріплення зарубіжних організацій до радянських. Фінансова підтримка виявлялася і у вигляді повного фінансування радянським спортивним рухом витрат на зовнішні візити не лише своїх команд закордон, але й іноземних до СРСР. 22 січня 1927 року було здійснене офіційне "прикріплення". На українські організації, координовані ВРФК, було покладено підтримку австрійських, чехословацьких та німецьких (насамперед Робітничої спортивної спілки Німеччини – "АТУС") організацій. При чому, як свідчить лист Федерації пролетарської фізичної культури Чехословаччини, у якому висловлювалось задоволення "прикріпленням" саме до спорторганізацій України, а представника ВРФК запрошувався на її конгрес, українська секція ЧСІ виявилась досить "щедрою". За повного фінансування та на запрошення української сторони у кілька міст республіки уже у 1927 році відвідали англійська, чеська та німецька спортивні делегації. Їх візити режим використав для популяризації у відповідних країнах "досягнень в будівництві соціалізму" у СРСР. У тих випадках, коли позитивні оцінки "побаченого" в підрадянській Україні не були гарантовані, ЧСІ відмовлявся санкціонувати візити іноземців. Показовою у цьому сенсі стала історія із чехословацькою футбольною командою "Червона зірка – Кладно", партійно-політичний склад якої – "лише 3 комуніста і 4 члена профспілок, а всі решта – індіферентні" – не гарантував належної лояльності до більшовицького режиму та здійснених ним перетворень [1, с.44-45, 72-74; 2, с.103].

Водночас, з точки зору компартійного керівництва, міжнародна активність спортивної громадськості УСРР була неадекватною тим запитам, які до неї висувались. Насамперед це стосувалось відсутності особливого бажання членів первинних спортивних організацій (часто приписаних) виконувати нав'язувані з центру вимоги. Показовою у цьому контексті стала констатація одного із функціонерів української секції Червоного Спортінтерну С.Шунька. У липні 1930 року у спеціальній замітці до офіційного органу ВРФК України він писав: "...ця справа так і не пішла далі постанов і побажань, якщо не брати до уваги, що деякі організації провели у себе по гуртках продаж марок ЧСІ і на цьому закінчили всю роботу про значення ЧСІ і зв'язок із закордоном. У цій роботі від керівних фізкультурних організацій є велике занедбання". Водночас автор статі не міг приховати настороженості керівництва української секції Червоного Спортінтерну до налагодження безпосередніх контактів українських спортсменів із зарубіжними організаціями, визнавши, що з боку ВРФК "не було дано жодній низовій організації адреси закордонної робітничої спортивної

організації" [17, с.17]. Зрозуміло, що у такому форматі реального ентузіазму у налагодженні міжнародних контактів українські спортсмени у низових осередках виявляти не могли. Відтак декларативність їх "інтернаціонального зв'язку" із європейськими партнерами фіксувалась і надалі. Зокрема на початку 1930-х років у спеціальній статті, присвяченій Міжнародному антивоєнному дню, функціонери ВРФК змушені були констатувати, що й "досі не всі фізкультурорганізації оформили своє членство в ЧСІ, ознайомилися з елементарними питаннями міжнародного спорту. Фізкультурорганізацій, що листуються із закордонними, одиниць" [8, с.2]. Проте, попри дійсно вражаючі масштаби відповідної пропаганди члени спортивних організацій не виявляли ентузіазму і в питаннях фінансування озброєння радянської армії. Командні методи не могли компенсувати відсутність реального інтересу спортивних активістів до справи.

Після жовтневого перевороту 1917 року та окупації України, більшовики доклали необхідних зусиль для встановлення контролю над спортивним рухом. Створений соціалістичними спортивними об'єднаннями європейських країн Люцернський Спортінтерн (ЛСІ), який мав широку членську базу та політичну підтримку чисельних робітничих партій Західної Європи, відхилив звернення мілітаризованих спортивних об'єднань радянських республік про вступ, у зв'язку з чим відразу ж став об'єктом критики з боку комуністів. Їх політика упродовж аналізованого в статті періоду була спрямована на згуртування прокомуністичних спортивних об'єднань у залежному від Комінтерну, базованому на радянських секціях, Червоному Спортінтерні (ЧСІ), який з середини 1920-х років взяв курс на розкол об'єднаних у ЛСІ національних спортивних організацій, із подальшим їх включенням до складу ЧСІ. Спортивним організаціям контрольованої більшовиками частини України (УСРР) у цьому контексті відводилась важлива роль, яка зумовлювалась їх високою питомою вагою у складі радянського спорту. Водночас, зовнішні контакти українського спортивного руху розглядались насамперед крізь призму можливої радикалізації західноєвропейського робітництва. У результаті цього міжнародні заходи із залученням українських спортивних організацій мали яскраво виражену пропагандистську спрямованість, що, у свою чергу, об'єктивно зумовлювало їх конфліктність. Важливим аспектом міжнародної діяльності радянського спорту в цілому, і України зокрема, було встановлення "шефства" над зарубіжними командами, які належали до ЧСІ. Фінансова підтримка виявлялася також у вигляді повного фінансування радянським спортивним рухом витрат не лише на закордонні візити своїх команд, а й іноземних до СРСР. Водночас, реального ентузіазму у налагодженні міжнародних контактів у потрібному режиму форматі низові осередки українських спортсменів не виявляли.

Використана література:

1. Аврус А.И. Противостояние или сотрудничество: международные связи советских спортсменов в 1920-годы / А.И.Аврус, А.А.Васильев. – Саратов: Изд-во Саратовского университета, 2002. – 104 с.
2. Безродний Є.Ф. Радянська Україна в міжнародному співробітництві СРСР в галузі спорту. 1924-1928рр. / Є.Ф.Безродний // Український історичний журнал. – 1972. – №8. – С.98-107.
3. Воззвание всех трудящихся – физкультурникам // Вестник физической культуры. – Х., 1926. – №9. – С.1.
4. Державний архів Вінницької області (ДАВО). – Ф.Р-494. – Оп.1. – Спр. 4. – 160 арк.

5. ДАВО – Ф.Р-494. – Оп.1. – Спр. 17 – 377 арк.
6. Крамар О.С. Спортивні об'єднання України у контексті політики комуністів у європейському робітничому спортивному русі у 1920-х роках ХХ ст. / О.С.Крамар // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2009. – №2. – С.106-112.
7. Мехоношин К. Неотложные задачи в области физкультуры / К.Мехоношин // Красный спорт. – Орган Киевского Губвсееубуча, Губкома К.С.М.У. и совета Физической культуры. – 1923. – №5/6. – С.2-3.
8. Міжнародний Антивоєнний день // Вісник фізкультури. – 1930. – №14. – С.2.
9. Поездка украинских металлистов за границу // Вестник физической культуры. – 1926. – №11. – С.18.
10. Постановление Всеукраинского Центрального исполнительного Комитета и Совета народных комиссаров УССР "О Высшем, окружных и районных советах физической культуры трудящихся УССР" // Вестник физической культуры. – Орган Высшего совета физической культуры Украины и ЦКЛКСМУ. – Х., 1925. – №12. – С.23-24.
11. Привис С. Пять лет Красного Спортинтерна / С.Привис // Вестник физической культуры. – Х., 1926. – №9. – С.2-3.
12. Свистович С.М. Громадський вимір соціалістичного експерименту в Україні (20-30 роки ХХ століття) / С.М.Свистович. – К.: Варта, 2007. – 568 с.
13. Французское правительство и украинские футболисты // Вестник физической культуры. – 1929. – №2. – С.52.
14. Хмара В. Поездка горняков в Германию / В.Хмара // Вестник физической культуры. – 1926. – №12. – С.13-14.
15. Центральний державний архів громадських об'єднань (ЦДАГО) України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр. 2227.
16. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр. 2908. – 137 арк.
17. Шунько С. Забули про інтернаціональний вихов / С.Шунько // Вісник фізкультури – 1930. – №13. – С.17.

*Хавер Т. П.
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова*

ВРЕГУЛОВАННЯ ПИТАННЯ ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКОГО КОРДОНУ В ПРОЦЕСІ ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЧЧИНИ (1989-1991РР.)

У статті досліджується проблема встановлення польсько-німецького кордону, її взаємозв'язок з процесом об'єднання Німеччини, а також її вплив на двосторонні польсько-німецькі відносини в період розпаду світової соціалістичної системи.

Ключові слова: Польща, об'єднання Німеччини, польсько-німецький кордон, міжнародні відносини.

Національним інтересам сучасної демократичної держави має відповідати обраний нею курс стратегічного партнерства на міжнародній арені в політичній, економічній, торговельній, науковій, культурній та інших сферах. Польща, після відновлення її повної незалежності у 1989 році, – одна з небагатьох держав світу, яка розбудовуючи відносини з європейськими країнами, спромоглася віднайти формулу подолання негативних